

75676

Marceličev

O surovosti naše mladine.

Spisal

Fr. Šorn.

Ponatis iz „Popotnik“a.

1887.

V samozaložbi. — Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru.

75676

O surovosti naše mladine.

F. R. Šorm

75676

030855853

7. skopovska ulica - 1000 Ljubljana

65 vseh

nekod šoli oditi? Ali se nam je hudi, da je priprosti narod proti šoli na-
vedno hladnokrven in prezirljen? Kako bi ne bil, če vedno sliši neosnovane
pritožbe o pokvarjenosti mladine, če se mu ximom pripoveduje, kako veliki so
stiski za šolo, kako je kmet vsed tega x davkom obrnjen in vse to y
lastno — „škoda“! Vse to pogosto sliši, a dobra spominja, beseda šoli v hramu
ne diti za x tega.

Pa se še naspriam x vprašam in zavijam, hče prostom ljudst-
vu, da v dila prešna šola dosti boljše od sedanje, kar neki kmet, ki

„Da vse nam gre na robe, kaj je krivo?

Povedati je treba to med brati:

Molčanje naše prepotrepljivo.“

J. Stritar.

Pa se še naspriam x vprašam in zavijam, hče prostom ljudst-
vu, da v dila prešna šola dosti boljše od sedanje, kar neki kmet, ki

Prepogosto se dandanes pri raznih prilikah in tudi po nekaterih časopisih
slišijo pritožbe o splošnej surovosti šolske, posebno pa one mladine, ki je šoli
odrasla. Zanesle pa so se te nikakor nove pritožbe po nasprotnikih novodobne
ljudske šole tudi v razne korporacije, kjer se o njih razpravlja ter v odpravo
taistih obrača s prošnjami do višjih šolskih oblastev, češ: ljudska šola je tem
žalostnim prikaznim kriva. Jeden tak slučaj je bil tudi povod, da so se neka-
tere okrajne učiteljske konference na Slov. Štajerskem v preteklem letu imele
posvetovati o tej velevažnej zadevi. Ker pa se v bistvu pojavljajo povsod enake
neprilichnosti pri mladini, vendar pa se je s to zadevo bavil le nezaten del
našega slovenskega učiteljstva, menda ne bo od več, ako glavne poteze jedne
razprave v tem oziru objavimo z namenom, da učiteljstvo taka neosnovana
očitanja z vso odločnostjo zavrača, poleg tega pa tudi, da se priprosti narod
o šolski in domači vzgoji po možnosti pouči ter zadobi jasen pojem o stališču
ljudske šole. Razdeliti pa bočemo celo razpravo v 10 poglavij.

I. Ali ljudska šola res pogubno deluje?

Marsikateri človek ima slabo lastnost, ki na njegov značaj in nrvnost
neugodno vpljiva, namreč surovost. Cela njegova narava pojavlja neko ne-
otesano, zarobljeno obnašanje, vse njegovo kretanje, govorenje in dejanje, vse
je surovo, nekako divje, akoravno ne moremo trditi, da je tak človek baš tudi
hudoben; ali če se neotesanosti pridruži še zlobnost, potem gorje!

Nikakor pač ni prvokrat, da se toži o splošnej surovosti, razdivjanosti in
nrvnej pokvarjenosti naše odrasle mladine; tudi so enake pritožbe vselej vsaj
deloma opravičene, zato ne bomo oporekali, da se ta nedostatek v resnici tudi
pri sedanjaj mladini ne nahaja, ali odločno se je nam učiteljem zavarovati
proti temu, da je vzrok te prikazni: ljudska šola, kakor se ji od neke
strani le prerado predbaciva. Je pa to ona stranka, katera je že davno izdala
geslo: Proč z novodobno „brezversko“ šolo! Njeni privrženci so kaj hudi na-
sprotniki nove šole. Pri vsaki priliki se zaganjajo v njo in v učitelje ter na
dolgo in široko skušajo ljudstvo prepričati in preslepiti, da učitelji pogubno
delujejo, da so takorekoč prava nadloga in nesreča za ljudstvo. Ali ni pri takih
razmerah prav lahko umevno, da se je priprosti, strogo konservativni kmet po

nekod šoli odtujil? Ali se nam je čuditi, da je priprosti narod proti šoli navadno hladnokrven in brezbrizen? Kako bi ne bil, če vedno sliši neosnovane pritožbe o pokvarjenosti mladine, če se mu zmirom pripoveduje, kako veliki so stroški za šolo, kako je kmet vsled tega z davkom obremenjen in vse to y lastno — „škodo“! Vse to pogosto sliši, a dobra spobujoča beseda šoli v korist ne doleti ga z lepa.

Pač pa se še nasprotno z zvijačami in zavijanjem hoče prostemu ljudstvu dokazati, da je bila prejšna šola dosti boljša od sedanje, kar neuki kmet, ki je sam zahajal v blaženo nekedanjo šolo, pač rad veruje, posebno če mu stvar razlaga gospod, kateremu se vselej verjeti „mora“. Da pri tem takem novodobna ljudska šola med kmeti nima toliko prijateljev, kolikor jih zasluži, je lahko umljivo. Baš tako jasno je, da pri takih razmerah vzgojevalni vpliv šole ne more prodirat tako, kakor bi to vsekako biti moglo, ko bi poklicani činitelji šole pri izvrševanju njene naloge podpirali ali je vsaj ne ovirali.

Nikakor nam na misel ne pride, prikrajševati starodobni šoli učnih vspehov, a kdor pozna uredbo nove šole in je pravico- in resnicoljuben, mora priznati, da razlika mej obema sedanjo šolo obiskajoči mladeži nikakor ni na kvar. Današnje, povsem strokovnjaško izobraženo učiteljstvo je svoji nalogi v vsakem oziru kos; poučuje vzgojevalno z ozirom na učencevo individualnost, medtem ko se je prej „dresiralo“ le po enem kopitu. In vkljub neugodnemu šolskemu obiskovanju ter obilnim olajšavam, vsled katerih otrok pogosto že s 13. letom šoli hrbet obrne, podaja sedanja šola, ako jo stariši pri njenih vzgojevalnih prizadevanjih le količkaj podpirajo, otroku tako npravsko vzgojo, kakoršno vsak človek za življenje neobhodno potrebuje.

Šola si tudi prizadeva, da pripravlja za praktično življenje, da vzgojuje npravne, delavne in značajne ljudi, da vzgojuje narod, ki je trdnega mišljenja in zaupanja v svojo lastno moč; prizadeva si izobraziti vse njegove duševne in telesne moči, bistri čute, lika in pili mu jezik, blaži njegov blagočut, krepi mu voljo ter napeljava k pobožnosti njegovo srce. Ta smoter pa ne skuša doseči z odurno strogostjo, kakor se je svoje dni v trivijalnih šolah z nami počenjalo, ko se razburjenej strasti učiteljevi niso stavile nikake meje, misleč, da je šiba najblagodejніше sredstvo za vzdrževanje navidezne šolske ustrahovalnosti; ko so se učenci z raznovrstnimi mukami pripravili do tega, da so postali bojazljivi, nevoljni, nezaupljivi, potuhnjeni, zviti in surovi. Taka sredstva današnja šola opušča; ona vzgojuje in poučuje z ljubeznijo, potrpežljivostjo in prijaznostjo, ona zametuje nestrpno, odurno ravnanje, kajti človek postane v svojih občutkih in činih tim plemenitniši, čim plemenitneje se ž njim ravna, nasprotno pa postaja mlad človek tim surovejši, čim več surovosti so mu dali čutiti njegovi vzgojitelji.

II. Zanimarjena domača vzgoja.

Da ljudska šola svojih vzgojevalnih principov ne more povsod izvesti, krivi so raznovrstni nyanji vzroki, ki na šolo silno škodljivo vplivajo in se morajo smatrati kot žalostne prikazni najnovejše dobe, namreč ovire, s kojimi se stara šola ni imela bojevati — vsaj ne v tolikej meri, kakor se to dandanes

godi. Na misli so nam pokvarjene obiteljske razmere kot naravna posledica razkosovanja zemljišč, proste ženitve in toraj tudi splošnega obubožanja našega ljudstva. Mladič, ki je komaj dočakal 24. leto svoje dobe in se kot dninar, hlapec ali rudar borno preživi, ne vé nič nujnejega početi, kakor da z nekotlikimi svojimi ali pa izposojenimi goldinarčki kupi kos zemljišča ter na njem postavi vrbno bajto, koj potem pa v zakon vzame kako možitve željno deklino, brez premisleka, bode-li svojo družino preživiti mogel ali ne. Tako zaželjeni „lastni“ dom je ustanovljen, a revščina in pomanjkanje imata že na dan ženitovanja vhod v žalno bivališče. To je slučaj, kakoršni se lahko vsako leto večkrat opazuje ali najhujši še vendar ni.

Kolikokrat se ne zgodi, da sklene zakon dvojica mladih, neizkušenih ljudi, ki v pravem pomenu besede niti gumba ne moreta imenovati svojo lastnino, ki nobenega pravega zaslužka ninata, da, ki si celó morata svatovsko obleko izposoditi! Potem čez malo let pa se naberejo cele trope revnih otročičev, ki brez vsake vzgoje doraščajo ter okuženi od nravske podlosti starišev z mnogovrstnimi nrauskimi hibami v šolo prihajajo. Nemaniči se silno množijo, nraavnost pa vedno bolj propada.

Kakšno vzgojo taki otroci uživajo? Greh bi bil, o vzgoji govoriti pri stariših, ki se ubijajo za vsakdanji kruhek, preminjajo vedno svoje bivališče ter v vednem pomanjkanju, v sovraštvu, kregu in prepiru živé. Namesto miru in ljubezni vlada med stariši neprestano sovraštvo, surovo divjanje in pretepanja, toraj dogodki, ki se kakor strup zasajajo v nedolžna otročja srca. Nič ne deluje tako mogočno, kakor izgled, naj si bo potem dober ali slab. Otrok posnema vse, posebno pa to, kar pri lastnih stariših ali vzgojiteljih vidi; in če je imel v nježnej mladosti priliko pri teh opazovati vedne surove izgrede, zamoré se v njem tudi najplemenitniši občutki in najboljše kreposti. Otrok celo čestokrat potem skuša svoje roditelje v neotesanosti prekositi, kar se mu le prerado posreči. Ko postane otrok nekaj starejši, začčenja se polagoma v prepire svojih starišev mešati ter se poprimo jedne ali druge stranke; posledica pa je ta, da v otroku ljubezen do jednega ali drugega njegovih roditeljev umira in — ugasne. Kaj rado se potem pripeti, da tako vzgojen mladič svojo surovost celó svojim starišem britko občutiti dá.

Pa obrnimo se proč od teh ostudnih prizorov in si oglejmo nekoliko ostalo kmetsko prebivalstvo. Žal, da tudi tukaj ne nahajamo mnogo povoljnejših slučajev. Kjer je starišem za vzgojo otrok le nekaj mari, to pozorni učitelj hitro zapazi na otrocih, ki se mu v šolo pošljejo, ali — žal — le prepogosto se prepriča, da se večini naših kmetov nepotrebno zdi, v resnici vzgojevalno na otroke vpljivati, nekaj iz nevednosti, nekaj pa iz „stare navade“, in da je žalostna resnica, da se oče-gospodar pogostoma bolj briga za svojo živino v hlevu, kakor za lastne otroke!

III. Stariši, nadzorujte otroke!

Velikansk in silno škodljiv vpljiv na kmetske otroke je slab zgled, kojega imajo ti mnogokrat na svojih stariših in še bolj na surovih in neotesanih poslih, s katerimi šoli odrasla mladina skoro neprestano občuje. Surovi hlapeci

in dekline imajo v navzočnosti nežne mladine čestokrat najnesramniše in najsurovejše pogovore in djanja in tako s slabim izgledom prerano okužijo nedolžna mlada sreča. Tudi roditelji redkokedaj pomislijo, da bistroumen in radoveden otrok že v nežnej mladosti marsikaj zapopade in obdrži, kar njegovim duševnim razmeram doprinaša slabe nasledke ter ga dovede do npravnkega propada. Tudi šoli odraslo mladino stariši ali premalo ali celo ne nadzorujejo. Zdi se jim premalo važno paziti na to, v kakšno družbo njih sinovi in hčere o prostih urah zahajajo. Dostokrat roditelji celi nedeljski popoludan prav ne vedó, kje so njihovi že bolj odrasli otroci in kaj uganjajo; sicer pa če jim je to tudi znano, vendar jim nikakor ne ide v glavo, da bi zamogla slaba tovaršija biti nevarna za njihovo blagonravje. Koliko nenravnosti in surovosti taki mladi ljudje en sam popoludan razširijo, to zamore prav presoditi le tisti, ki jih je večkrat imel priliko opazovati. Še bolj nevarna in škodljiva pa so ponočna shajanja, kakoršna se pri odraslih kmetskih fantih skoro vsako noč vršé. Hudoben zgled starejših, v surovosti in nesramnem obnašanju že bolj naprednih tovarišev deluje tukaj, ko je mladina sama med seboj, tako silno in hitro, ko malokje. Navadna snov njihovih pogovorov so tepeži, če pa te tvarine ni, potem pa najnesramnejše kvante, divje vedenje in surovo razgrajanje. Lehko je umevno, da mladenič, zahajajoč v tako družbo, ne more postati drugačen kakor neotesan, zlasti ker tudi po drugej strani nima nikdar prilike, videti lepega, olikanega obnašanja; znan pa je pregovor: „Človek se izbrusi med ljudmi“.

Jako žalostno je tudi z vero in pravo pobožnostjo, kajti pogostoma ima mladina trdno vero pač na ustnicah, v sreču pa celo nobene. Naš namen ni preiskovati, kje tiči pravi vzrok tej žalostni prikazni, le na nekaj hočemo v tej zadevi opozoriti. Kakor znano, pošilja se naša kmetska mladina ob nedeljah in praznikih po dvakrat ali trikrat mehanično v cerkev, kjer bi pri pridigi ali krščanskem nauku zamogla slišati marsikatero poučno besedo v blagor svojemu nravnemu življenju; ali fantini vidijo cerkev navadno le zvunaj, zato pa krémo ali žganjarijo dosti bolj znotraj. Neotesani, zarobljeni pogovori, surovo vedenje in divje petje so v takih prostoriščih na dnevnem redu.

Ali nebi bilo mnogo bolje, da bi stariši svojega sina le enkrat v cerkev poslali, pa ostro na to gledali, da tudi v resnici notri gre, se spodobno obnaša in Boga enkrat moli, ne pa trikrat žali.

Kdo pa sinu denar dá za pijačo? Ali ima lastne dohodke, in če jih nima...?

Glej, dobri oče-gospodar, kako ti denar mečeš iz žepa in to le zato, da tvoj sin postane surov razgrajalec! Toraj še enkrat! Stariši, nadzorujte mladino!

IV. Učitelji se ne spoštujejo kakor zaslužijo.

Veliko oviro dela ljudske šoli tudi to, da stariši šolsko vzgojo premalo podpirajo, čestokrat ji celo nasprotujejo. Kaj pomaga če si učitelji prizadevajo vzgojati mladino k nravnosti, ako jo v nemajo za vse dobro, lepo in koristno, če se pa doma ravno v nasprotnem smislu deluje. Če se o učiteljih v pričó mladine premalo spoštljivo ali celo zaničljivo govori ter se tako podkopava

spoštovanje do učiteljev. Kako težko je pač potem učitelju znatnih uspehov doseči, to lahko vsak, tudi priprost človek razume. „Učitelji, uradniki in sploh ob denarju živeči ljudje, ki nimajo lastne hiše in posestva, to soosami — beračič“, tako se izraža ošaben kmet, pa kaj kmet, uboga, do ušes zadolžena in izstradana bajtarica je nedavno tako govorila v navzočnosti svojega 12letnega, šolo obiskajočega sina!

Ljudstvo po svoji stari navadi v učitelju ne vidi nič drugega kot neke danjega cerkovnika ali organista, to je človeka, ki se je zbog svoje pičle naobrazženosti takorekoč preziral, ki je pamet s klečeplaštvom in prilizovanjem zamenjaval, ki se je pred vsakim bogatinom ali mogočnjakom kar sklonil, in kadar je kdo izmed teh njegovih „bogov“ kako prazno ali celo neumno besedo izustil, vselej se odobrujoče in sladko smehljal, Bog ne daj, da bi si pa upal vmes katero besedo črhiniti, kam li zavrtniti, če tudi je bilo morda živo treba.

Priznati sicer moramo, da se je spoštovanje do učiteljev v poslednjih letih tu pa tam povzdignilo, ali z velikim trudom pridobljeno stališče še nikakor ni zagotovljeno, kajti neprijatelji naši delujejo vedno z velikim naporom na to, da vpljiv učiteljstva pri narodu ne postane prevelik. Pa tudi tisti, ki se prav radi nazivljajo „prijatelji šole“, dostikrat niso dovolj pošteni in samozavestni, da bi si upali vselej in povsod pospeševati veljavo in spoštovanje učiteljstva tako, kakor bi bilo to v očigled važnosti njegovega vzgojevalnega posla povsem neobhodno potrebno.

V. Ne trpinčite živali!

Malo kje zamore človeški čut tako hitro okameneti in osuroveti, kakor ravno na deželi, kjer ima kmetski otrok vsak dan priliko gledati, kako odrasčeni ljudje učinjajo na živalih raznovrstne grozovitosti in je dostikrat neusmiljeno trpinčijo. Trdosrčnost in neusmiljenost se otroku že v nježnej mladosti polagoma vzgoji. Mesto da bi vcepavali otroku usmiljenje do trpečih živali v mlado sree, dajajo pogostoma stariši sami ostuden zgled brezkončne trdosrčnosti in gnjusne grozovitosti; storé li to iz nevednosti ali nepaznosti, je pač vse jedno. Žalostna stvar sama se nikakor ne spremeni. Kako strašno se čestokrat uboga, teško obložena vprežna živina v navzočnosti nedolžnih otrok pretepa, mi skoro ni treba omenjati. Kaj čuda potem, če 16letni sin svojega očeta ne le ne posnema, ampak ga celó v grozovitosti skuša prekositi in si takošen surov svoj čin celó v čast šteje. Nespametno in brezvestno ravnjajo tudi stariši, dajoči svojim otrokom mlade mačke, pse itd. za igrače. Nevedni otroci trpinčijo sprva uboge stvarice sicer ne s hudobnim namenom, ali s časom jim nagajanje in draženje postane navada in slednjič se jim trpinčenje celó prijetna zabava zdi.

Na večjih sejnih se pogosto za denar kažejo strahovite, grozne podobe, na katerih so videti najstrašnejše pohabljenosti, razmesarjena človeška trupla, umor in smrt raznih živali in ljudi. Tudi te podobe so posebno za mladino pogubne, ker vzbujajo trdosrčnost, neusmiljenost in surovost, zatoraj naj bi župani kazanje takih podob povsod zabranili. Ravno tako nespametno je tudi, če se otrokom dopušča, biti pri klanju bodi si velikih ali pa malih, za kuhinjo namenjenih živali navzočim. Naj se vendar pomisli, da otroci s takimi krvavimi

prizori sesajo strup, ki jim polagoma sree otpne ter jih stori neobčutljive in surove. Tudi nasprotniki sedanje ljudske šole morajo priznati, da ta vedno z velikim naporom zoper živalsko trpinčenje deluje in je za varstvo živali že dokaj storila. Primeroma le omenimo, da se je šoli že precej posrečilo, brezsrčno razdiranje ptičjih gnezd in sploh grozoviti ptičji lov omejiti. Prebivalstvo pogostoma slišimo izjavljati, da je zdaj mnogo več ptičev pevcev, kakor pred 10—15 leti, nasprotno pa škodljivi mrčes vidno pojema. Se vé pa, da bo treba še precej časa, preden se bode moglo na pomoč starišev vsaj toliko računati, da bodo pri vzgoji otrok tudi na varstvo živali potrebni ozir jemali; vendar to nas naj ne straši, ampak le še k večje delavnosti v tej zadevi spodbuja, saj neprestano kapljanje celó kamen izdolbe. Jako potrebno bi pač bilo, da bi ne le vsak učitelj bil ud kakemu društvu za varstvo živali, ampak da bi si prizadeval med razumnejšim delom prebivalstva pridobiti udov za tako koristno društvo. Posebno šoli odrasla mladina naj bi se spodbujala, da pristopi takemu društvu. Se vé pa, da stvar ni tako lahka, kakor se na prvi pogled vidi, posebno še zato, ker nimamo v tej zadevi poučljive, temeljite in vendar priprosto pisane knjige v slovenskem jeziku. Tu bi pač prav blagonosno zamogla delovati „Družba sv. Mohora“, ako bi na svetlo dala v prosep varstva živali majhno knjižico, obsegajočo kakih 30 strani, kajti po njej bi prišlo čez 30.000 izvodov med narod, a še enkrat toliko naj bi se jih brezplačno razdelilo.

VI. Žganje je strup za telo in dušo.

Rednemu, nrauskemu, družinskemu življenju ter zabranitvi posurovljenja naše odrasle mladine posebno tudi škoduje vedno bolj razširjajoče se uživanje opijalnih pijač. Posebno pogubno deluje žganje, tista zlodjeva pijača, ki se žalibog vedno bolj razširja ter ljudstvo duševno in telesno mori. Koliko je pač obžalovanja vrednih družin, katerih očetje skoro vsak dan od žganja pijani domov prihajajo in tu v navzočnosti svojih nedolžnih otrok se grdo obnašajo in sirovo divjajo. „Besede mičejo, zgledi vlečejo“, ta pregovor se tu bolj ko kjersibodi — žalibog pa v slabem obziru — uresničuje. Se-li že ne nahajajo, žal, tudi pri nas kraji, kjer se pri žganju ženi, kršuje, birmuje in pokopava ter pri takih prilikah vsakdo od priletnega starčka do triletnega otroka od žganja pijan domov tava? Prav lahko je umljivo, da en sam tak slučaj za zdivjanost in nravno pogubo naše mladine več stori, kakor deset najboljših prepovedi zoper njo opraviti more.

Dokler otrok v šolo zahaja, trudijo se učitelji pri raznih dogodjajih in vsakej danej priliki, da bi v otrocih obudili gnjus in strah pred to vragovo pijačo, ali kakor hitro deček šolske duri za vselej za sabo zapré, pozabi le prehitro učiteljeve opomine in dobrohotno svarjanje; kmalo tudi učiteljeva avtoriteta zgine, kajti hudoben zgled mladiču v vsem in vsakem oziru v uzor služočih starejših tovarišev vpljiva nanj tako silno, da se mu ne more ustaviti.

Naj tudi učiteljev vpliv na odrasle ljudi sploh ni baš velik, se mu vtegne vendar véasih posrečiti vsaj z ozirom na jeden del družinskih očetov in merodajne osebe v občini vspešno povzdigniti svoj poučljivi in svarljivi glas, da se

uživanje te za dušo in telo silno škodljive pijače kolikor mogoče omeji; občinski in okrajni zastopi kakor tudi druge korporacije pa naj bi s celim svojim vplivom delovale na to, da se žganje kar največ možno visoko obdači. Ko bi liter žganja pet goldinarjev veljal, moralo bi se njega množinsko uživanje takoj nehati in zarobljenosti naše mladine postavile bi se trdne meje; naše kaznilnice in blaznice ne bile bi tako prenapolnjene, število samoumorov bi se znižalo, nasproti pa se narodno blagostanje za nekaj stopinj povzdignilo.

Upajmo, da se ta želja prav kmalo uresniči. Sicer pa sklenimo s Slomšekom:

„Vodo zdravo rajši pijmo!

Vina za potrebo vžijmo!

Dobri Bog nam vino dal,

Žganje si je zlodej vbral.“

VII. Škodljivo berilo.

Neotesanost in surovost naše mladine pospešuje še neka druga okolnost, na katero pa se stariši navadno prav nič ne ozirajo. Naše kmetsko prebivalstvo je še vedno starega, pomotnega mnenja, da vse to, kar je v knjigi ali časopisu tiskanega, sme vsakdo brez škode čitati. Radovedni otroci hočejo vse ogledati, vse čitati, zato pa kaj radi sežejo po časopisu ali kaki če tudi njihovem duhu malo priležni knjigi. Tisti pač še malo skušnje ima, ki bi hotel trditi, da slovenske časopise brez nevarnosti smejo tudi otroci prebirati. Nevarnost je večja, nego se na prvi pogled vidi. Politični del se iz lahko umljivih vzrokov pač preide, tem pazljiveje pa se čitajo tako imenovane novosti. Koliko pač otroci tu nahajajo, kar bi njihovem otroškemu duhu moralo prikrito ostati. Le pomislimo na sodnijske obravnave, ki jih nekateri listi v jako obširnih poročilih prinašajo. Ali ne čitamo v njih pogosto tako nesramnih stvari, da odraščenega človeka rdečica oblije!

V časopisih se otroci z marsičem sprijaznijo, kar na njih mladostno sree le škodljivo vpliva. Še večja nevarnost tiči v nekaterih knjigah in brošurah. Tudi naši knjižni fabrikanti najnovejše dobe so začeli svoje nemške, francoske in druge tovariše posnemati v nekem oziru, kjer čutimo najmanj potrebe. Vsaka strašna dnevna dogodba se kaj hitro razširja v brošurah, katere skoro brezizjemno tudi mladina v roke dobiva. Opomnimo le na knjižuro o ostudnem morilecu Hugonu Schenku, ki se je v najoddaljenejšo gorsko vasico zanesla in bila večkrat po otrocih v šolo prinesena. Knjiga, polna najgrših in najgnjusobnejših prizorov, bila je z groznimi slikami o strašnih umorih, storjenih po hijeni v človeškeji podobi, ojačena menda zato, da se pogubno zlo po možnosti še poveča. Da srni čut mladega človeka, čitajočega taka zverinska zlodejstva, mora okameneti in osuroveti, pač menda ni treba dokazovati.

VIII. Otroci morajo redno v šolo hoditi.

Kar zadeva ljudsko šolo, moramo še pač jeden posebno važen vzrok v poštev jemati, ki je vsekako znaten za zdívanost in surovost naše mladine; to je neredno šolsko obiskovanje, s katerim se ima učitelj na kmetih navadno bojevati. Če otrok, kakor se je to pri dosedanjem nadzorovanju šolskega obiskovanja le prepogostoma godilo, večino za šolski pouk odmerjenega časa zvnaj šole ostaja, kjer ima priliko v občevanju z drugimi nemarnimi in pokvarjenimi otroci se učiti raznih nevljudnosti, ali zamoremo potem pričakovati, da bi šolski vzgojevalni vpljivi na takega otroka imeli kak povoljen vspeh? Ali ni na ravnost čudno, da se od nekoje strani o površni in nepovoljni nraviski odgoji v šoli toži, med tem pa za zboljšanje šolskega obiskovanja ne le prav nič ne stori, ampak šolski čas skrajšati želi in postavno določbo, da se otroci silijo v šolo hoditi, naslikuje kot največje breme, pod katerim baje današnje človeštvo „zdihuje“. Ko bi se na to čudno nasprotje ne ozirali, zamogli bi učitelji z mnogo večjo pravico vprašati, zakaj so neki najboljše pridige naših duhovnikov brezvspešne zoper surovost in zarobljenost one odrasle mladine, ki navadno zvnaj cerkve ostaja? Ako nas mali deček vpraša, kako bi pač mogel vrabca vjeti, tedaj mu šaljivo svetujemo: „Soli mu moraš na rep natrositi, pa bo kar tvoj.“

Po pravici se mora priznati, da je en del naše mladine preveč zdívan, in sicer oni del, ki neredno v šolo hodi, ali pa popolnoma zvnaj nje ostaja; šolo pridno obiskajoči učenci pa so z malimi izjemami — kje jih pa ni? — tudi dobre nravnosti in praviloma ostajajo tudi taki, kadar že šoli odrastejo. Da bi toraj imela šolska vzgoja pokazati povoljnejih vspehov, je prvi in najvažnejši pogoj, da otroci redno in kolikor mogoče e e l o d n e v n o šolo obiskujejo; dokler pa se to povsod ne zgodi, ostanejo otroci — posebno na deželi — škodljivim, zvnaj šole se nahajajočim vpljivom tako zelo razpostavljeni, da na zboljšanje misliti ni. Pošiljajte toraj svoje otroke redno v šolo! Naj vendar ne bo vsaka domača malenkost že dovoljni vzrok, da otrok šolo zanemarja; saj je že slavni naš Slomšek opominjal na to, rekoč:

„Le kdor se skrbno, rad uči,
In pridno v šolo hodi,
Se lahko vsega veseli,
Ker angelj njega vodi“.

IX. Pretirane pritožbe.

Ali je pa naša mladina v resnici tako surova in hudobna, kakor se navadno trdi? Usojamo se trditi, da take pritožbe povsod in vselej niso opravičene, posebno kar zadeva šolsko mladino.

Povsod nahajajo se gotovi ljudje, ki iz samega dolgega časa opazujejo mladino in njeno vedenje, ki v vsakem živahnejem gibanju, izvirajočem iz potrebe do delavnosti, nezaslišano zlobnost zapazijo. Če le dva paglavca z ramednoma vkup trčita, ali pa če ta ali oni kakega petelina v beg zapodi, vselej ti ljudje iz globočine svojega srca zdihnejo rekoč; „Oh, kako so otroci dandanes vendar hudobni!“ Ko bi se hotli spominjati svoje lastne preteklosti, morali bi

nehote priznati, da so otroci nekedanje šole v bistvu ravno take budalosti in neslanosti uganjali, kakor danes, če ne še hujših.

Nikakor ni naš namen potezati se za mladino v obziru njenega vedenja, ali jo morda celo hvaliti; toda zavriniti moramo pretirane obsodbe, ki prav za prav nič ne koristijo. Le pomislimo na one čase, ko smo v ljudsko šolo zahajali in spomnili se bomo mnogoterih porednosti, vsak izmed nas pa tudi še dobro pomni, kako so takrat ljudje — posebno stari — neprestano žožili o razuzdanih, hudobnih otrocih, kakoršnih še nikdar ni bilo, in sam Bog vé, kaj še vse. In smo bili v resnici tako poredni? Ne, živi smo pač bili živi, morda bolj nego je bilo odraslim ljudem ljubo, ali to ni nikakoršna hudobija, kajti živahnost izvira iz potrebe do delavnosti. Ozrmo se okoli po naših sovrstnikih iz otročjih let in videli bodemo, da so skoro brezizjemno pošteni, modri in pridni ljudje. Ni tedaj resnica, da bi iz „hudobnih“ otrok morali kedaj postati tudi res hudobni ljudje.

X. *Snujno bralna društva.*

Že prej je bilo omenjeno, da je vzgojevalni vpliv šole na odraslo mladež le neznamen. V tej dobi delujejo celo drugi razni učinki na duševno življenje mladine in so posebno za izobražbo srea merodajni; primerno je toraj še tu razložiti, kako bi se moglo zvnaj šole delovati za izomiko odraslih ljudi.

Po pravici se od ljudskega učitelja ne more več zahtevati, kakor da svoje dolžnosti v šoli vestno izpolnjuje ter da je zvnaj šole mož-poštenjak. Če se pa hoče vrh tega potruditi za omiko odraslih, no potem je njegovo delovanje povsem popolniše, koristniše in vsekako tudi na vzgojo v šoli vspešno vpljivo-joče. Toda vesten in zaveden učitelj ima že v dolžnostih svojega težavnega poklica toliko posla, da mu le prav malo časa ostaja za vzgojevalno delovanje zvnaj šole; vendar toliko že stori, da se pri raznih prilikah gledé šoli odrasle mladine s stariši pogovarja ter jim iz zaklada lastnih izkušenj ter vzgojilnih vednosti podaje potrebne napotke, kako jim je izobraževati svojo mladino, da ne postane surova in zarobljena.

Ako učitelj že več let deluje v občini ter krajevne razmere do dobrega pozna, zamore si pridobiti nekatere bolj omikane občane ter ž njimi ustanoviti priprosto bralno društvo, ki zamore v kratkem času postati pravo izbirališče in duševno torišče cele občine. Resnica je, da odrasla mladina vsekako potrebuje družbe in jo hoče imeti, ali kjer za njo ni dobre, poštene, olikane družbe, poišče si sama slabe, škodljive. Starišem glavna skrb naj bi potem pač bila, da bi učitelja v njegovih blagih in koristnih namerah vsestransko podpirali in ž njim združeni delovali na to, da se šoli odrasli mladeniči v društvo privabijo, in sicer tako, da do gotove dobe — morda do 20. leta — o prostem nedeljskem času v bralnej sobi dobivajo brezplačnega, koristnega in izobraževalnega berila, pozneje pa se kot pravi udje v društvo sprejmejo. V najneugodnejšem slučaju doseglo bi se na ta način vsaj eno: Mladina bi bila v svojem prostem času pred škodljivimi vpljivi slabih, neolikanih tovarišev obvarovana.

V društvu bi imela mladina poleg čitanja tudi priliko od izobraženih sudov učiti se dostojnih šeg, vadila bi se lepega, dopadljivega obnašanja, urila bi se v ličnem govoru ter tako polagoma prišla do prepričanja, da je surovost ena najgrših napak, ki kazi naše kmetско prebivalstvo in dosledno: surovost bi se vidno izgubljala. Ravno tako bi si zamoglo prebivalstvo v društvu od učitelja pridobiti marsikaterih pojasnil gledé sedanje ljudske šole in bi se tako iznebilo premnogih presodkov, izvirajočih iz tega, ker mu je bilo stališče nove šole premalo jasno. Tu bi zamogli duhovniki, učitelji in drugi izobraženi občani v zaupljivem pogovoru z očetmi opozarjati tudi na to, da ta ali oni običaj v dotičnem kraju pač ni hvale vreden, posebno pa, kako bi se raznotere nevljudnosti, surovosti in neotesanosti zamogle polagoma odvracati in slednjé popolnoma zatreti.

Kadar stoji bralno društvo že na krepkih nogah, zamore se v prosepah nabraženja naše mladine vpeljati še neka koristna zabava, namreč petje. Že stárim narodom veljala je godba kot splošno sredstvo za duševno izomiko. Petje blaži sree, obudi čut za vse dobro in lepo, ono je izraz prave sreče tako zadovoljnega bogatina, kakor zapuščenega siromaka; sploh je petje izvrstno sredstvo za oplemenitenje srca, kajti le „hudobni ljudje ne pojó“.

Zopet tu čaka delavnega in vnetega učitelja težavno, pa prekoristno delo, da za to sposobno mladino združi v priprosto pevsko društvo, jih vadi umetnega petja ter goji pošteno narodno in veličastno nabožno pesem. Da se pa vse to doseže, treba je učitelju vsestranske, obilne podpore; vsak posameznik ima toraj delovati po svojih močéh in zmožnostih, kajti:

„Dolžan ni samó, kar veléva mu stan,
Kar móre, to móž je storiti dolžan!“

